

Energisk, viljesterk og omsorgsfull – Kari Storhaug 70 år

Den 20. mars, en solfull men temmelig kald vårdag, fylte Kari Storhaug 70 år og ble feiret med seminar og etterfølgende mottakelse på TAKO-senteret, som nå holder til i et nytt tilbygg på Lovisenberg Diakonale Sykehus i Oslo. Jubilanten strålte i sin «nygamle» nordtrønderbunad og ble hyllet av kolleger og samarbeidspartnere fra inn- og utland. Hun har rukket mye i sitt tannlegeliv, men har også vært engasjert på mange andre områder. I Tidende følte vi behov for å treffe jublanten i litt roligere omgivelser – når festiviteten var kommet litt på avstand.

Vi, fotograf og journalist, møtte Kari på TAKO-senteret en ettermiddag i mai, og fikk først en omvisning i de nye lokalene, riktignok ikke så sjarmerende som de gamle, men fargerike og funksjonelle. Både personalet, pasienter og foreldre så ut til å trives godt. På grunn av byggearbeider lå imidlertid forholdene ikke helt til rette for den samtalen i fred og ro som vi hadde forestilt oss, så vi forflyttet oss i all hast til Karis hyggelige hus i Maridalsveien.

Der blir vi mottatt i døren av hennes nåværende samboer, en omplassert, veloppdragen hund som logrer og er glad for å se oss. Etter å ha hilst, lusker den fornøyd tilbake til sin plass i sofaen mens vi tenker oss rundt kjøkkenbordet. At rasen ifølge Kari er «eventyrblanding», må passe svært så bra siden eieren på mange måter har hatt et eventyrlig liv.

ARTIUM SOM PRIVATIST • For Kari Storhaug har ikke fulgt den slagne landevei frem til cand.odont. som de fleste av oss andre, med artium i 19-årsalder

og så rett inn på studiet. Riktignok gikk hun to år i gymnaset, før hun som 17-åring flyttet med foreldrene til Antwerpen, men der ble gymnaset erstattet av språkkurs – og alt for lite å gjøre for en energisk person. – Jeg kjedet meg rett og slett, og det er kanskje forklaringen på at jeg som 18-åring giftet meg med en godt voksen mann som arbeidet i velferdstjenesten for handelsflåten, forteller hun. De flyttet til Egypt og deretter til Filippinene, og tre barn kom på løpende bånd. Da minstemann var 2 år, hadde Kari fått nok av både ekteskapet og utlandet. Hun reiste hjem til Bergen til sine foreldre, begynte å lese gymnaspensumet og tok artium som privatist i 1963 – med gode karakterer og poeng nok til å komme inn på tannlegestudiet.

STUDENT I OSLO • – Så det var tannlege du ville bli, spør vi der vi sitter ved kjøkkenbordet med en tekopp?

– Jeg visste vel ikke egentlig hva jeg ville. Opprinnelig hadde jeg ønsket å bli universitetsbibliotekar. Men nå, som eneforsørger for tre barn, var det først og fremst viktig å få en utdanning som kunne gi en sikker inntekt. Og min mor sa: «Nå må du ikke være dum, Kari. Nå har du karakterer til å komme inn på tannlegestudiet. Som skoletannlege kan du få god lønn og lange ferier.» Ja, så søkte jeg og kom inn.

Det første året i Oslo var de to barnehagebarna med, mens eldste datter som hadde begynt på skolen, ble igjen hos besteforeldrene i Bergen. Uten studenthybel ble det forskjellige kriseløsninger, men neste år gikk det bedre. – Jeg fikk familieeileighet på Sogn og kunne ha alle barna hos meg. De lå i køyesenger

på det ene soverommet, praktikanten på det andre, og selv sov jeg i stuen. Kanskje like greit når hun måtte ta frem lærebøkene etter at ungene var i seng om kvelden.

AMNESTY HJEMME OG UTE • En skulle tro at det holdt lenge med studier, tre små barn og hund, men ikke for Kari. Hun «skylde» litt på Anniken Johnson, kulling og engasjert person. Amnesty International var stiftet i London i 1961, den norske avdelingen ble snart etablert, og den vokste ved en form for knoppskyting der engasjerte mennesker dannet Amnesty-grupper rundt om i landet. – Anniken og jeg startet gruppe nr. 13 på fakultetet og rekrutterte både medlemmer og støtte-medlemmer. Det var ikke så lett, og den eneste av lærerne som tegnet støtte-medlemskap var professor Eigil Aas. Jeg tror at hans erfaringer fra Koreakrigen gjorde at han hadde et spesielt engasjement for fred og menneskerettigheter, minnes hun.

Kari ble etter hvert valgt inn i styret for Amnesty International Norge, og da hun var ferdig tannlege, jobbet hun på Amnesty-kontoret en dag i uken ved siden av 4/5 jobb som skoletannlege i Bærum. Tidlig på 1970-tallet ble hun styreleder i Amnesty Norge, og det førte også med seg verv i det internasjonale styret noen år. – Jeg opplevde mange flotte møter og konserter, og traff kjente artister og skuespillere. Det var mange fine opplevelser, men en mindre hyggelig erfaring var synet på kvinner ute i Europa. Vet du, de hørte ikke på meg. Løsningen ble at jeg allierte meg med en hollandsk mannlig lege i styret. Jeg drøftet mine forslag

Kari har et tempo og en energi som kan ta pusten fra de fleste, og hun har ingen planer om å pensjonere seg med det første.

med ham, og hvis han var enig, la han frem forslaget.

FARVEL TIL AMNESTY • Organisasjonen Amnesty International ble etter hvert problematisk for Kari. Årsaken var at de ikke ville adoptere Nelson Mandela og Hugo Blanco, som var en menneskerettighetsforkjemper fra Peru, fordi de hadde «advocated violence». – Jeg var dypt uenig i denne holdningen fordi jeg mente at de hadde akseptert vold under helt spesielle forutsetninger, og jeg meldte meg ut midt på 1970-tallet.

Det var på den tiden hun traff sørafrikaneren Abdul Minty (som hun etter hvert ble samboer med), og Karis engasjement ble i mange år brukt på arbeid for International Defence and Aid Fund for Southern Africa.

– Hva var egentlig dette, og hva var din oppgave, spør vi, og Kari forteller:

– En sentral person var domprost John Collins i St. Paul's Cathedral i London. Han var leder for organisasjonen Christian Aid som trengte vestlige kontakter for å formidle penger til det sørlige Afrika. Jeg ble bedt om å organisere et kontaktnett på 50 personer her i Norge, som skulle skrive

brev og sende over sjekker til afrikanske familier. Brevene måtte ikke inneholde noe politisk budskap; de skulle bare dreie seg om dagligdagse ting. Jeg fikk kopi av alle brevene for å holde kontrollen, og jeg sørget for at mine medhjelpere fikk pengene de skulle sende over. På denne måten ble det formidlet 800 000 kroner hvert år fra Norge til fangefamilier i Sør-Afrika.

TILFELDIGHETER? • Kari Storhaug var selvsagt også tannlege samtidig som hun arbeidet for, først Amnesty og så Sør-Afrika. Mens hun var skoletannlege i Bærum, hadde hun sommerjobb på «Kirurgen» på fakultetet (skoletannleger hadde jo åtte ukers sommerferie) for å lære litt mer kirurgi. Kanskje var det derfor professor Aas senere ringte og ba henne søke en nyopprettet stilling som tannlege på Statens senter for epilepsi (SSE).

Kari ble på Statens senter helt fram til 1975 da hun sluttet for å bli leder på den nyetablerte tannhelseavdelingen på Frambu. Da den stillingen var lyst ut, fikk hun også en telefon – fra lederen på Frambu som spurte hvorfor hun ikke hadde søkt. – Jeg hadde vel egentlig ikke tenkt så mye på å skifte beite,

men jeg søkte og ble ansatt i full stilling der ute, og dermed begynte en ny epoke i mitt liv, minnes hun.

– Det kan virke som tilfeldigheter har spilt en viktig rolle i ditt yrkesliv?

– Jeg er fatalist slår hun ettertrykkelig fast, men vi får snart vite at flere tilfeldigheter har bestemt retningen på karrieren.

FUNKSJONSHEMMEDE BARN PÅ

FRAMBU • Mens Kari Storhaug arbeidet på SSE, var hun også instruktør-tannlege på Barneavdelingen og Tannpleierutdanningen. I tillegg fulgte hun spesialutdanningen i pedodonti og tok kurser i pediatri, psykiatri og sosialmedisin ved Det medisinske fakultet. Alt rettet inn mot interessen for funksjonshemmede barn.

Det var i den tiden hun fikk den første kontakten med Frambu, som ligger i Ski kommune utenfor Oslo og var et resultat av dugnadsånden etter krigen. Kari forteller at statsminister Einar Gerhardsen tok spaden i egen hånd og var med på gravearbeidene. Frambu skulle være et leirsted for Framfylkingen da det ble åpnet i 1955. Etter noen år ønsket man å tilby sommeropphold for funksjonshemmede barn der, og i 1964 ble det arrangert opphold for mødre til barn med leddgikt – etter hvert ble også andre diagnoser inkludert.

– Legene på Statens senter holdt foredrag for mødrene til de funksjonshemmede barna på Frambu, og jeg mente at de også burde få informasjon om tannhelse. Slik ble det, og jeg tok med tannpleierstudenter dit som et ledd i undervisningen i tannpleie for funksjonshemmede, sier Kari.

FORSKNING OGSÅ EN

TILFELDIGHET? • Det «nye Frambu» ble åpnet i 1975, med egen tannhelseavdeling og Kari Storhaug som leder.

– Senhøstes, en fredag ettermiddag, ble jeg imidlertid oppringt av driftssjefen på Frambu, som sa at jeg måtte begynne å forske, forteller hun. Det hadde vist seg vanskelig å finne penger

til tannlegeutstyret som allerede var på plass. Den eneste «potten» som ikke var tømt i Sosialdepartementet, var forskningsmidler. Og til forskning hørte også penger til utstyr.

– Jeg hadde egentlig aldri tenkt å bli forsker, men jeg forsto at dette var en mulighet vi måtte gripe, og jeg så jo også at forskning kunne være nyttig for det arbeidet vi skulle gjøre på Frambu. Så jeg ringte til Leif Arne Heløe og ba om hjelp. Vi satt sammen hele helgen og utarbeidet en forskningsprotokoll, forteller hun.

Temaet skulle være «Det funksjonshemmede barnet». – Og da kunne vi ikke bare se på tenner og tannhelse; vi burde ha et bredere perspektiv når det først skulle forskes. Jeg kontaktet barnepsykiater Hilchen Sommerschild og Benedicte Ingstad som har medisinsk antropologi som fagfelt. De tente på ideen, og dette ble et spennende og fruktbart samarbeid. Hilchen og Benedicte tok doktorgrad sammen, mange år før meg, forteller Kari. Men i 1989 disputerte hun på avhandlingen «Disability and oral health». Nok en tilfeldighet?

TAKO-SENTERET BLIR TIL • Når Kari Storhaug skal fortelle om TAKO-senterets tilblivelse, blir det igjen snakk om en tilfeldighet: – Regjeringen la frem en handlingsplan for funksjonshemmede på begynnelsen av 1990-tallet. HVPU-reformen var gjennomført, og alle skulle vokse opp og bo i sitt nærmiljø. Med nedleggelse av alle institusjonene forsvant mye ekspertise, og handlingsplanen påpekte behovet for kompetansesentre, blant annet for sjeldne medisinske tilstander (SMT). For å gjøre en lang historie kort: Jeg fikk et engasjement i tre måneder for å lage en prosjektbeskrivelse for et tannhelsekompetansesenter for SMT. Vi søkte, fikk bevilgning til en forsøksordning, og i 1993 ble jeg ansatt som prosjektleder sammen med en tannpleier/sekretær. Dermed var TAKO-senteret en realitet, lokalisert ved Det odontologiske fakultet i Oslo.

I den lille hagen i huset på Sagene slapper Kari av med hund og hagehold – i den grad hun slapper av.

TAKO-SENTERET I DAG • I dag er senteret knyttet til Lovisenberg Diakonale Sykehus og er dermed en del av Helse Sør-Øst RHF. Slik blir det presentert på sykehusets nettsted: «Sjeldne medisinske tilstander (SMT) kan medføre problemer også i munnhulen. TAKO-senteret er et landsdekkende kompetansesenter. Vi utreder og behandler pasienter med SMT. Vi samler, systematiserer og formidler kunnskap om slike forhold til helsepersonell og tannhelsetjenesten.» Senteret har 23 ansatte med ulik faglig bakgrunn: alle typer tannhelsepersonell, logoped, fysioterapeut, administrativt personell og til og med en «multimediakonsulent».

– Så nå er TAKO-senteret vel etablert og har en plassering både faglig og administrativt som fungerer? spør vi.

– Vi har en flott stab, funksjonelle lokaler og føler oss vel mottatt og ivaretatt her på sykehuset, sier 70-åringen som ikke har planer om å pensjonere seg med det første. En ekstra bonus ved å være ansatt ved et privat sykehus er at man ikke må slutte når man passerer 70-tallet.

NESTE MORGEN... • Dette er kortversjonen av Kari Storhaugs liv og virke. Vi har ikke nevnt engasjement knyttet til Nordisk forening for Handicaptandvård, læreboken i tannpleie for funksjonshemmede, foredrag i inn- og utland, ikke minst i pasientforeninger, brosjyrer, veiledning i forbindelse med undersøkelser osv. Det er så man blir andpusten, og vi undrer: – Hvordan er det mulig å ha rullet så mye og fortsatt ha energi til å stå på for fullt også etter fylte 70?

– Jeg har nok vært heldig med genene, og jeg har en optimistisk livsholdning. Friske barn og barnebarn som ikke har gitt meg grunn til bekymring, har jeg også. Jeg føler meg privilegert og egentlig litt i slekt med piken i sangen som «neste morgen stod like fornøyd og vannet blomster på sin altan», smiler hun og leter i full fart frem et hodeplagg fra skapet. En tidligere medarbeider som fyller 75 år, skal feires i «dameselskap med hatt».

*Tekst: Reidun Stenvik
Foto: Gudrun Sangnes*